Ann. IV. Num. X.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato.*

Cuncta mittantur ad Aristidem Leonori *equitem, commentarii* VOX URBIS *possessorem et administratorem*

ROMA – Via Alessandrina, 87 – ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA	IN ANGLIA	IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENTR.	IN GERMANIA	IN CANADA
Apud Gebethner et Wolf	Apud Burns and Oates	Apud Fridericum Pustet S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.	Apud Fridericum Pustet S. Sedis Apost. et S. Rituum Congr. Typogr.	Apud Librairie Granger Frères
VARSAVIAE POLONORUM Krakowskie Przedmiescie, 15	LONDON W. 28, Orchard Street.	NEW YORK 52, Barclay Street. — CINCINNATI 436, Main Street.	RATISBONAE in BAVARIA	MONTREAL 1699, Rue Notre-Dame.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCCCI

Ann. IV. ROMAE, Idibus Maiis MCMI. Num. X.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS: In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam: Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR: ARISTIDES LEONORI, eques. ROMAE - Via Alessandrina, 87.

E SINIS NOVISSIMA DUBIA

Postremi, qui venerunt e Sinis nuncii, compositas paene res remeare ad pessima exordia docent. Restitutam late quietem instabili vice praedones pugiles iterum rescindunt; mox Europaeis copiis invadentibus territi, dum eae recedunt ad sua loca, redeunt ipsi clades instauraturi. Auguranti de novi saeculi fatis tenebrae inde densissimae officiunt animum: odium, quod flavum illud hominum genus in christicolas, in peregrinos fovet, novis iniuriis alitur. Nemo enim ambigit amplius populariam ingentem multitudinem, quae ab inceptis tot cladibus atque ruinis vix armorum metu recessit, una eademque rabie fuisse concitatam, ut quidquid sinense non esset ferro et igni abraderet.

☙

Quae cum ita sint, qui iam coniectabimus futura nostris? Sinenses res, abhinc paucos annos prorsus neglectae, omnium oculos captant, neque in unum coactae Europaeorum Americanorumve copiae ad minas, quae graviores in dies impendunt, amovendas satis fuerunt. Num itaque Pechinum tenuisse iuvabit, an potius quae circumserpunt odia, quaeve ultionis desideria latent ubique per universum imperium, nostris recedentibus, exardescent? Quod si innumerabilis populi vis in suos rectores iuncta mente insurgat; si qui Bouddhae sapientis placita venerantur in unum convenientes ab Indis usque ad Siberiae fines coalescant armis, quae sunt nobis copiarum vires, quibus eos repellamus? Quinimmo quae viget adhuc nostras inter gentes concordia nunquamne evertetur? Manent indelebiles memoratu aemulationes civilesque luctae, quibus indesinenter renovatis, corruit tandem Crucis militum fortuna, Christique sepulcrum infidelium pedibus perpetuo calcandum permansit. Quid igitur hodie erit cum nulla prorsus religiosa meta nostris praeluxerit copiis, unumque immo tot laboribus studium, ut quas quisque possit maximas divitias thesaurosve diripiat? Atqui post Galliarum seditionem illam maximam incerta sane, inquieta et acri novarum semper rerum veluti rabie omnes populi angimur, excruciamur! In metam, quae nulli perspicua praelucet, contendimus omnes, infelici plerumque, at indefesso, at redintegrato semper conatu! Iamvero in nostros nunquam quiescentes ausus orientales populi consurgunt aeterno veluti quietis somnio a saeculis sepulti: inde atrox, incredibilis occursus imminet, cuius tantae pugnae quis praenoscet exitus?

☙

Triste autem spectanti est Sinensibus forte unum, nostras vel inter gentes, auxilium praesto esse, illudque potissimum. Russorum dicimus sectam illam amentem, cui *ex nihilo* placuit nomen sumere, tamquam universo orbi delendo sacram. Huiusmodi ruinas effraena peperit libertas fideique veteris eversio, quas politici quidam nostri aemulatione malesuada pararunt. At profecto nemo eorum saeculo XIX ineunte divinasset quantum postremis hisce annis periculorum omnium discrimen ultimis illis ex Orientis oris esset futurum. Nunc iam incerti de crastino, viribus impares, moderatores nostrarum gentium haerent animo, utrum minuant necne praesidia, quae ad oppidula quaedam tuenda relinquentur cladi forte et ultioni totius Sinensis multitudinis vota; dumque suos ad invicem enses, ne quis magis instructus quam aemulus videatur, dinumerant, innumerabilis exercitus micare cuspides, sua post terga, non vident.

P. Rossani.

DE LATINA LINGUA IN POPULARIBUS ATHENAEIS

Ut illa sequar, quae superiore numero dixi, duplex ordo rerum scribenti oritur; alter enim rationem qua latinus tradatur sermo ubique gentium attingit, alter modum quo, nostris aptior et fortassis uberior, quinimo et brevior cursu, sermo ipse tradatur.

Iamque, ad primum quod attinet, postulatum, ut aiunt philosophi, sit: illud facilius et edoceri et intelligi, quod per nota et convia ad ignota atque avia procedat, prae iis, quae ignota atque avia ad avia atque ignota deducant.

Quapropter in primis notanda diversitas ac tradenda, qua latinum eloquium differat a proprio gentis erudiendae. Dein similitudo notanda, qua sermo latinus cum proprio gentis conveniat. Id autem per voces, seu vocabula, per enunciationem progressumque verborum ac nominum, per phrases, modosque dicendi. Habebunt itaque tirones et quod sequantur et quod caveant, habebunt in quod mentem acrius intendant, ne abripiantur in vetita, in quod tuto pede sese agmini fluentis elocutionis credant. Itaque, exempli gratia dico, cavebit Anglus in verbis, potius quam in nominibus, Italus in verbis auxiliaribus, quae vocant, supersedebit ne a transitivis ad intransitiva declinet. Articulos hic addet nominibus in fine, auferet penitus in principio articulorum voces. Sic de sexcentis. Quid cuique nomini addendum, ut agat nominativi casus vi, quid delendum? Quid huius rei, ut minor nominativo accusativus fiat? Quid ut obliqui casus inferantur atque propositioni inserantur?

Verum de hisce satis. Perspicuum est, intellecta semel convenientia fundamentali et fundamentali discrepantia, iam fere dimidium linguae prorsus haberi. Haec autem in prolegomenis, et quasi in vestibulo templi augusti instituantur.

Memini me scripsisse - at iterum scribam - versanti anglicum lexicum voces quamplurimas in singulis paginis latinas penitus apparuisse, quae, distorta pronunciatione tantummodo, anglicum resonarent. Hoc autem ut fiat curandum est iis qui sermonem utrumque bene calleant non modo, sed explicare quoque possint quo pacto, quo delapsu, a prisca significatione et sono defluxerint. Brevia quidem exempla rem expedient; scimus enim longum semper iter per praecepta esse, breve et efficax per exempla. Atque hoc prae ceteris proderit, quia saepe uno in enucleando nomine plura recurrunt, quae alienas linguas docent, nostram confirmant. A voce « ur », quod hebraice « ignis », verbum latinum « uro, ustum, urere »; cui quasi totidem filii: « comburo », « exuro », « aduro », « ustio », tum gallicae huiusmodi voces, tum hispanae, tum italae, tum anglicae adstabunt. En etiam latinus « herus », cui respondent germanicus « herr », graecus « heros », tum « shir », tum « syrus », olim quippe hi gentium domini, atque ex eodem fonte « curo », « curare », « cura », « curia », « kyrie », « sire ».

In popularibus athenaeis nostris - nostra autem dico non modo quae italica, sed quae gallica, quae hispana, quae rumena ad Istrum sunt - ista facilius et iucundiore Pallade edocebuntur. Vulgus enim nostrum plura retinet, quae omnino latina sunt; italica lingua latina plura penitus habet. In nominibus, ut exemplo aliquo utar, quae primae declinationi tribuimus, non intra, sed ultra bis centum et mille nomina sunt, quae idem unumque sonant in utroque sermone: *lingua, stella, rota, via, luna, aquila*, et similia. Prouti scripta sunt italice latinum singularem nominativum, vocativum et ablativum ostendunt. Visne casum minorem efficere? Adde *m* in fine. Obliquos casus effinges addens *e* ad diphtongum *a* illi italicae pronuntiationis. Itaque propositio haec latina: « Luna illuminat terram » brevi negotio conficietur ab italica: *La luna illumina la terra.*

Et quoniam in hoc sumus, quis ignorat per illas rituales literas *m, s, t* in fine vocis verbalis indicari primam (hoc est: me), secundam, aut tertiam verborum personam? Quis ignorat literam *b* pro *v* et vicissim usurpatam, et commutatam? Hinc « scribere », idem ac *scrivere*; «ibi» idem ac *ivi*, et tempora omnia, quae imperfecta dicuntur, data mutatione illa, et additis, prout opus, literis *m, s, t*, a voce italica: *amava, arava, splendeva, scriveva*, etc. fieri passim latina « amabam, -abas, -abat », « splendebam, -ebas, -ebat », « scribebam, -ebas, -ebat »? Quis ignorat *us* et *um* latinum converti in italicum *o*, tum in nomine, tum in verbo? « Corpus », « manus », « murus », « beatum », « amabamus », « splendebamus » et similia?

LIBRI ET COMMENTARII RECENS DONO ACCEPTI

Maria Sodar De Vaulx, **Le glorie di Terra Santa**. Storia dei suoi eroi, dei suoi martiri e dei suoi pellegrini. Traduzione dal francese del P. Emilio Crivelli. — S. Mariae Angelorum ad Assisium ex officina *della Porziuncula*, 1900 (vol. 2).

Albano Sorbelli, **De moderno Ecclesiae Schismate**. Trattato di Vincenzo Ferrer con introduzione, note e appendici. — Romae, apud Fridericum Pustet, 1901.

Cornelio Nipote, La vita di Tito Pomponio Attico analizzata logicamente parola per parola dal Dott. Francesco Chiminello. — Novocomi edid. Societas Pliniana, 1901.

Gli antichi oggetti egiziani inviati in dono al Sommo Pontefice Leone XIII da S. A. R. il Khedivé d'Egitto. Memoria di Orazio Marucchi, direttore speciale del Museo Egizio Vaticano. — Romae, ex off. V. Salviucci equitis, 1901.

Della Imitazione di Cristo. Libri quattro di Giovanni Gersenio. Volgarizzamento di Cesare Guasti con proemio e note di G. M. Zampini. — Mediolani edidit Uldericus Hoepli, 1901.

Gerontes Cei Sch. Piar., **Maurus Ricci**. — Senis, ex off. Calasanctiana, 1901.

L'amico della gioventù. Singulis hebdomadis prodit Veronae.

Atene e Roma. Commentarius cura Italae Societatis ad litterarum studia vulganda editus Florentiae (Bemporad).

Index rerum an. IV, n. 27 (mense Martio 1901): De papiri greci dell'Egitto (*G. Vitelli*) La resurrezione della carne nel mondo pagano (*G. Setti*) - I tiranni di Taranto (*E. De Carolis*) - Elementi ideali nel canto popolare (*G. Vidossich*) - Recensioni - Notizie, annunzi bibliografici, appunti, etc.

L'Ateneo. De litteris et bonis artibus commentarius. Bis in mense prodit Romae.

Atti dell'Accademia Properziana del Subasio. Assisi.

Bollettino del museo civico di Padova.

La Croce. Singulis hebdomadis prodit Neapoli.

Divus Thomas. Commentarius inserviens Academiis et Lyceis scholasticam doctrinam sequentibus. Placentiae.

Emporium. Recensio menstrua litterarum et artium. Bergomi.

Index rerum n. 75, vol. XIII (mense Martio 1901): Artisti contemporanei: Egisto Lancerotto - Arte retrospettiva: Vicende della tomba di S. Pietro Martire in Milano (*L. Beltrami*) - Letterati contemporanei: Algernon Charles Swinburne (*U. Ortensi*) - Il Vesuvio (*S. Di Giacomo*) - Cronachetta artistica - Necrologio.

Ephemerides Liturgicae. Singulis mensibus Romae prodeunt cura Congr. Vincentianae.

Giornale Arcadico di scienze, lettere ed arti. Romae.

Index rerum an. IV, num. 40: Pel XXIII anniversario dell'incoronazione di Sua Santità Leone XIII (*D. Mariniangeli*) - Kubelick, Versi (*A. Bartolini*) - Benvenuto Cellini e i suoi tempi (*O. P. Conti*) - Nel gran deserto americano (*U. Mioni*) - I viaggi al Polo Nord (*V. Prinzivalli*) - Rivista letteraria (*Didimus*) - Cronaca - Notizie varie.

Il Marzocco. De litteris et artibus commentarius. Florentiae.

Minerva. Recensionum recensio, moderatore Friderico Garlanda. Romae.

Singulis dominicis diebus prodit, scripta maximi momenti, quae sive in praecipuis commentariis, sive in libris vulgantur, accuratissime referens.

Index rerum an. XI, vol. XXI, num. 20: Il capolavoro del teatro cinese: « Pi-pa-ki » o « La storia del liuto » - Lo *spleen* genealogico negli Stati Uniti - Una giornata in un ospedale di Parigi - L'arte nella vita del fanciullo - Teatro olandese: « Op Hoop van Zegen » - Visioni di cose avvenire - Sommari - Da una settimana all'altra - Marginalia - Fra libri vecchi e nuovi - Notizie bibliografiche - Rassegna settimanale della stampa.

Nuntius Romanus. Romae.

L'Oriente Serafico. Commentarius editus cura fr. Minorum S. Mariae Angelorum ad Assisium.

L'Osservatore Cattolico. Diarium Mediolanense.

La Ricreazione. Commentarius bis in mense editus Tergeste.

Rivista di filologia e d'istruzione classica. H. Stampini mod. prodit Aug. Taurinorum.

Rivista Internazionale di scienze sociali e discipline ausiliarie. Semel in mense prodit Romae.

Index rerum an. IX, vol. XXV, fasc. C: Il principio etico nella politica sociale: Franz Walter e Werner Sombart (*E. Agliardi*) - I fattori della legislazione sociale (*A. Cantono*) - Il protezionismo marittimo in Francia (*C. Bruno*) - Sunto delle riviste - Esame d'opere - Note bibliografiche - Cronaca sociale - Cenni commemorativi: Angelo Messedaglia.

Rivista politica e letteraria. Semel in mense prodit Romae.

Index rerum an. V, vol. V, fasc. I (mense Apr. 1901): Le feste di Tolone nella situazione internazionale (XXX) - Via Lucis (*C. Viuoqia*) - La Question Finlandaise (*Ilmarinen*) - Garibaldi nella letteratura popolare (*G. Stiavelli*) - Pei sottomarini (*L. d'Adda*) - Riccardo Selvatico detto da Antonio Fradeletto (*L'Italico*) - A Venezia, etc. Versi inediti di *Riccardo Selvatico* - L'esposizione internazionale d'arte a Venezia (*M. Morasso*) - Vita scientifica (*O. Ricci*) - Diario politico internazionale - Necrologio - Bollettino bibliografico, economico e finanziario - Notizie artistiche.

Rivista di storia antica e scienze affini. Messanae.

Index rerum an. V, fasc. IV: Per la storia d'Ischia nell'antichità (*E. Pais*) - Appunti di Storia Ateniese (*V. Costanzi*) - I Re e gli Efori a Sparta (*G. Niccolini*) - Il culto di Kora in Menai (*G. Tropea*) - Il settentrione Greco della Sicilia dal 337 al 241 (*G. Tropea*) - Medus Hydaspes (*G. Beloch*) - I caratteri costitutivi della scultura romana, secondo la critica moderna (*G. Ricci*) - Tre iscrizioni inedite dell'antica città di Larino (*V. Balbi*) - Recensioni - Notizie bibliografiche, etc.

La scuola secondaria italiana. Singulis hebdomadis prodit Mediolani.

Valle di Pompei. Commentarius editus ad solamen puerorum, qui, cum parentes habeant in vincula coniectos, hospitio ad Pompeios accepti sunt.

La vera Roma. Singulis hebdomadis prodit Romae.

Vittoria Colonna. Commentarius ad Italas mulieres. Bis in mense prodit Neapoli.

Index rerum an. XI, n. 9: Giosuè Carducci (*E. Vescovi*) - Le scrittrici italiane (*A. De Gubernatis*) - Lettere ed Arti - Fra le riviste - Notizie - Rassegna bibliografica, etc.

Studien und Mittheilungen. Reigen.

Obnova. V. Hradci Králové.

Vlast. V. Praze.

L'Association Catholique. Revue mensuelle des questions sociales et ouvrières. Lutetiae Parisiorum.

Index rerum num. idibus Aprilibus editi: De la représentation de l'agricolture près des Pouvoirs publics (*Mis de La-Tour-du-Pin Chambly*) - Les Conseils de prud'hommes (*Emmanuel Rivière*) - A travers les écoles sociales. Catholicisme social et socialisme révolutionnaire (*Cte A. Fleuret du Pouget*) - Le mouvement social et le mouvement catholique en France (*Henri Savatier*) - Chronique de l'Etranger. Allemagne (*G. de Pascal*) - Le mouvement syndical et ouvrier (*G. Laurens*) - Les vœux de la Société des agriculteurs de France (*Mis de La-Tour-du-Pin Chambly*) - Pensées de Mgr Waffelaert sur le juste salaire (*V. de Clercq*) - Discours du comte de Mun dans la discussion de la loi sur les associations (art. 14 liberté d'enseignement) - La loi sur les associations (texte voté par la Chambre des Députés) - Chronique bibliographique.

Suppléments de la revue « Le Pain », Revue des questions sociales féminines: L'assistance maternelle à domicile (*Docteur Pecker*) - Le travail de la femme. Le congrès de Zurich en 1897 - Chronique: Les Conférences sociales (*Paule Vigneron*).

Lectures populaires illustrées d'études sociales.

La Papauté et les Peuples. Revue internationale des sciences sociales, d'histoire et de droit public chrétien. Lutetiae Parisiorum.

Bulletin Bibliographique internat. Bruzelles.

Revue Bibliographique Belge. Bruzelles.

Revue Neo-Scolastique. Lovanii.

Boletin-Revista de la juventud católica de Valencia.

La Cruz. Madriti.

El Eco Franciscano. Santiago.

Revista Católica de las cuestiones sociales. Madriti.

Revista critica de historia y literatura españolas, portuguesas, é hispano-americanas. Madriti.

Revista Ecclesiástica. Valdoleti.

La Semana Católica. Madriti.

Amerikanski Slovenec. Tower.

L'Artisan, Revue mutualiste. Montreal (Canada).

La Semaine religieuse. Québec.

El Católico. Santiago de Cuba.

Der Herald des Glaubens. St. Luis Mo.

Diario de Centro America. Guatemala.

Johns Hopkins. University Circulars. Baltimore.

Katholischer Westen. Dubuque.

The Messenger of the Sacred Heart. Neo-Eboraci (U. S. A.).

Niagara Index. Niagara University. N. Y.

Revue Ecclésiastique. Valleyfield in Canada.

Index rerum vol. IX, n. 7: Du mariage chrétien - L'anniversaire du pape - L'unité de prononciation latine - Le discours du pape - L'action catholique - Le monde religieux (Rome, France) - Décrets et solutions - Obituaire - Bibliographie.

The Review. Singulis hebdomadis editur Saint-Louis M. (U. S. A.).

The Rosary Magazine. Patrum a S. Dominico praeconium menstruum. Somerset (Ohio U. S. A.).

The Church Progress. St. Luis Mo.

The Tidings. Los Angeles, Cal.

Le Messager de Tahiti.

Our Alma Mater. St. Ignatius College. Riverview, Sydney.

I-wen-lou et Revue scientifique. Zi-hai = Shang-hai.

pulsat vanorum hominum maxima verborum vi sententiarumque: « Quo nobis », inquit, « gratiam mundi, quae est odium Christi? Displiceamus ergo his et gratulemur iisdem nos displicere, quibus et Deus displicet... Fruantur interim voluptatibus, dignitatibus, opibus suis... Sibi habeant sapientiam, sibi felicitatem suam; nobis inopiam nostram, ut putant, et stultitiam nostram relinquant. Sint prudentiores, dum non sint filii lucis » (1) etc. Sed enim huius sanctissimi viri vitam nolo contexere. Haec satis sint, quibus suspicetur quisquis, quanta fuerit in Paulino animi magnitudo atque praestantia. Nunc autem videndum est qua ratione de christianis litteris meritus sit.

Ex iis quae supersunt Paulini monumentis, de ingenio eius facile existimari potest. Ex iis, inquam, quae supersunt: plura namque periere, ob quae suis aequalibus, Ausonio maxime, sub quo litteras didicerat, fuit commendatus. Hic enim poeticam Paulini facultatem mirum in modum extollit, nullamque poetae venam huic comparari posse affirmat. Quin imo, huic praeceptori Paulinianis in scriptis tantum inesse videbatur et elegantiae, et concinnitatis et eloquentiae, ut iurare non vereatur poemata Paulini nonnulla nulli imitabilia futura (2). Quas si quis suspectas habeat laudes, quod quandam assentationem, ut ita dicam, paternam redoleant, alias perpendat in Paulinum collatas a viris cum virtute tum iudicio exquisitissimo notis. Laudat in eo sanctus Ambrosius « eloquentiam, nobilitatem et indolem »; Hieronymus « genus eloquii pressum et nitidum, Tullianamque puritatem »: « Magnum habes ingenium », scribit Hieronymus ad Paulinum, « et infinitam sermonis supellectilem; et facile loqueris et pure, facilitasque ipsa et puritas prudentia mixta est: capite quippe sano omnes sensus vigent... Huic prudentiae et eloquentiae, si accederet studium vel intelligentia scripturarum, viderem te brevi arcem tenere nostrorum » (3).

Accessit equidem studium atque intelligentia; accessit et inde summum Paulino decus. Opera namque scriptoris nostri plena sunt divinarum sententiarum, divinaeque plena virtutis. Quibus in operibus, licet profanum quodlibet argumentum (cuiusmodi olim magna laude tractaverat) ita vitaverit, ut ne Vergilium quidem postmodum nominare fuerit ausus; tamen gratiam retinuit qua pollebat, abundantiam atque eruditionem cuique litterarum perito facile conspiciendam.

Ab Erasmo, viro huius rei inter omnes sane prudentissimo, Paulinus « Cicero Christianus » appellatur. Et re quidem vera, si quandam excipias profanam pompam periodorumque exuberantiam cultiori arte elaboratarum (quod vitium, si modo vitium sit, sententiarum granditate cumulate rependitur), apud Paulinum eundem deprehendes verborum delectum et vim, eosdemque motus iucundos aut acerrimos, quibus et docet, et movet, et eos, qui legant, maxima afficit voluptate.

Porro Paulini opera in duas partes distribuuntur, quarum una continet quae soluto, altera quae metrico sermone conscripta sunt. Quae ad primam partem referuntur, ad epistolarum genus pertinent (4). Maiora quippe opera aut ad confutandos errores, aut ad scripturas explicandas, si quae aggressus est, aut perficere non potuit, aut saltem ad nos usque non pervenerunt. Verum illud nobis laetandum est, quod illas epistolas temporis iniquitas non absorpserit; monumentum quippe sunt pietatis et virtutis, atque fontem praebent purissimae et altissimae philosophiae. Quas si quis attente legerit, profecto in sententiam clarissimi viri Card. Perronii ibit, et Paulinum existimabit dignum, qui vocetur: « antiquae pietatis deliciae, excellentissimum atque religiosissimum ingenium Ecclesiae aevo florentissimo celebratum, progenies et quodammodo sancti Pauli deminutivum, vas novum electionis, vir Dei, de cuius laude quidquam detrahere ipsi Centuriatores Magdeburgenses non ausi sunt, cum aperte pronuntiaverint, scripta Paulini hominibus piis ac doctis vehementer esse comprobata » (1).

Sed de carminibus Paulinianis alias, ne longior sim, dicam.

I. Lemette.

(1) Ep. Paul. I, 6, 7.

(2) Aus. Epist. XXI.

(3) Epist. Hier. 13.

(4) Epistolae Paulinianae extant numero LI, integrae fere omnes.

(1) Card. Perronius in Plessaeum de Missa, fol. 403.

IN SAECULUM XX

A REPARATA PER CHRISTUM HOMINUM SALUTE

Angue deceptus Stygio, iacebat
Mortis aeternae lacrimosa praeda,
Qui sator nostrae fuit et peremptor
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
Tartara [illegible]

O [illegible]
[illegible]
Morte [illegible] salutem
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Nam (quod excelsi stupuere caeli)
Numen immensum fieri Puellus
Coepit, et lentis gradibus staturam
Ferre virilem.

Inter aerumnas adolevit, artem
Doctus, ut primum viguit, fabrilem;
Hoc ut exemplo manuum sacraret
Ardua pensa.

Tum Palaestinam peragrat, viarum
Lassus, errantes ut oves benignus
Colligat Pastor, doceatque tuta
Pascua, septa.

Dicta portentis stabilit: videre
Dum iubet caecos, properare claudos,
Os loqui mutum, putre iam cadaver
Surgere vivum.

Bis legit senos comites, Petrumque
Praeficit cunctis, data cui potestas
Vinculis mentes cohibere, vincla
Solvere rursus.

Condit et septem, patuisse iussos
Cuilibet, Fontes: vigor unde sanis
Et salus aegris animis ad omnem
Profluat haustum.

Golgotham tandem subit, et coruscum
Explicans signum Crucis, atra calcat
Colla Serpentis, tumidam coacti
Ponere cristam.

O salus, Iesu, pereuntis Orbis!
Saecla viginti tibi iam tulere
Gratias; grates referant perinde
Saecla futura.

Te suum Regem reparata Tellus
Omnis agnoscat; neque gens sit alla,
Quae tibi subdi renuat, genuque
Flectere nolit.

Sub tuo sceptro dociles quiescant
Seres ac Indi, trucis et Corani
Asseclae, Parthi, Libyci, Nigritae,
Stirps et Hebraea.

Hos Crucis splendor trahat et triumphus,
Semper in nostris redivivus aris:
Tartari clades, ratioque nostrae
Certa salutis.

Sicque decurrat, Reparator Orbis,
In tuam laudem rota saeculorum,
Donec aeternis, ubi fixa cuncta,
Sistat in annis.

F. X. Reuss.

D[illegible]

Difficile [illegible] in terr[illegible] in prospectu [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] memorem [illegible] me gra[illegible] [illegible] vir[illegible] [illegible] [illegible]. Fe[illegible] disciplinis optime exculti, de habitatoribus orbis, quem incolimus, in suspicionem venissent, et signa quaedam, suppeditante lucem electride, per immensa camporum spatia disposuissent certis descripta figuris geometricis, quibus nobiscum commercia indiciorum tentarent, atque, iis ubi respondissemus, nobiscum commercia sermonis inirent. Eo perventum erat, uti et de Martis urbibus, de architectis Martis, de incolis eius aut simillimis, aut non longe diversis a nobis passim nostra ora sonarent, et gravius ageretur apud [illegible] de loco, in quo a nobis [illegible] signa proferrentur, ut Martiae progeniei salutem quasi reddere, certe scientiae nostrae, nostraeque vitae non indubia praebere et ostendere indicia videremur. Haec inter autem vera et severa sapientia astronomorum quaestionem coram se avocavit tractandam (2), cuius responsa digna sunt profecto quae lectoribus nostris subiiciamus.

Atqui, si qua telescopicis inspectionibus et scrutationibus adhibenda fides, nulla circa Martium orbem aquarum, nulla aëris copia; herbarum ergo ne signum quidem porrigitur, nec animalium; haec enim sine aqua et aëre nec germinare, nec ali possunt. Nullus igitur in planeta Marte populus esse potest, qui humano sit generi comparandus.

Quinam ergo ibi viventes? Ii tantum, qui caeli solique temperiem tolerent rigidiorem illa, qua rigidissimae polorum orbis terraquei regiones utuntur.

(1) Sapient. IX.

(2) Cfr. scriptum Eduardi S. Holden in comm. cui titulus Mc Clure's Magazine, mense Martio 1901.

In secunda vero declinatione quidquid italicum est, casum ablativum et dativum latine exponit. In tertia quidquid italicum est, ablativum latine est: *cane, carne, sermone, dolore*; et, quae omnia dabis accusativo singulari si *m* (minorem casum) addas in fine « canem », « carnem », « sermonem » etc., itemque facies nominativum, accusativum et vocativum in plurali numero si pro *m*, literam *s* adiungas.

Quid autem nobis facilius quam adverbia condere ex prima et secunda declinatione, mutata *a*, vel *us* in *e*? Unde habemus « belle », « beate », « iucunde », et sexcenta. At ex tertia declinatione decerpta desinentia [illegible], et posita in plurali numero adverbiis [illegible], *acri*, *atroci* etc., utique liquido addita voce *ter*, fit « fortiter », « acriter », « atrociter », « velociter », etc. [illegible] Haec vero et sexcenta, circa quae taceo, spatio me cohibente, ita certis, perpetuis, et singularibus clausa sunt et septa legibus, ut [illegible] in italicum, italica omnia in [illegible] convertere possint per quinquaginta [illegible], [illegible] per[illegible] [illegible] sed certitudo et experientia, qua factum est, ut qui penitus ignari latinae linguae ad me accesserant, quatuor inter mensium, quae italice dictabam ore expedite [illegible].

Amo, amas, amat, amatis, amare, amando [illegible] [illegible] et italice, neque inde abeunt primae coniugationis verba fere omnia; nihil enim facilius [illegible] verba ab italico in latinum, et versa vice transferre. Coniugationes autem integrae [illegible] quarta aut ad summum quinta [illegible] mirandum talia puto, quippe [illegible] lingua [illegible] latina [illegible], ab italica vix [illegible] a prisca illa et vulgaria habemus [illegible], quae veteres illi viri [illegible] tradiderunt [illegible], quaeso, inter Romanos e sepulcris exiret, et [illegible] tabernam peteret, diceretque: « Homo, da mi vinum, porta panem, carnem », [illegible] non intelligeremus? Quid si, prosodiaco more, literam *m* in fine excidisset? Qui scimus a Varrone [illegible] syllabas verborum desinentes in *m*, [illegible] simpliciter *te*, dubitabimus ne quid [illegible] », « [illegible] », « errabatis », « [illegible] »?

Quid de illa cantiuncula ad Deiparam deprecandam:

In [illegible], in subita procella
[illegible] tu, nostra benigna stella?

Integrum de Lucretia quondam epigramma ipse confeci, cuius hosce ultimos refero versus:

O [illegible] candida anima, probata
In dura sorte!, tu [illegible] amasti,
[illegible] non vivere inhonorata!

Quaenam haec lingua videtur? Italica an latina? Utraque [illegible] ideo reor latinam linguam in popularibus [illegible] nostris hac disciplina tradendam; [illegible] insuper ominor et auguror.

[illegible] Dr. Vacchi Pieralice.

IAPONIORUM FABULAE COMMENTICIAE

Cum iam gentes, qui ultimum Orientem incolunt, aut vi tandem aut sponte suos pandiderint nostris viatoribus nostrisque institutis fines, licet nostro ingenio, alienarum plerumque rerum maxime curioso, earum mores atque vivendi rationem, artis, industriaeque opera, litterarumve monumenta per partes exquirere ac sedulo illustrare.

Hoc ducti consilio, quae hactenus innotuerant de Sinensium Milesiis sive commenticiis fabulis brevi enucleavimus; hodie autem Iaponiorum aemula opera, eodem in scribendi genere a saeculo exantlata, paucis attingemus.

Hitomi, vir litterarum patriae suae peritissimus, in gallico commentario *Revue et Revue des Revues* enarravit, recentiores commenticiarum fabularum scriptores Europaeorum imitari stilum genusque scribendi non dubitasse. Itaque pleraeque a Iaponiis scriptoribus conditae fabulae iuxta peregrinum morem conceptae descriptaeque satis apparent. Mori-Oguwai Germanorum litteras satis callet, Hasegawa-Fontabatei atque Yazaki-Saganoya Russorum vestigia sunt sequuti, Ozaki-Koio, Koda-Rohan, Tsubouchi, Harunoya Anglicam artem adumbrant. Paulatim itaque nativa indole sese scriptores expoliarunt peregrinamque induerunt vestem, unde, quo magis magisque in dies suis membris aptabunt, exsurget novus litterarum stilus, ita ut nova ex his scriptis Iaponia forte indoles sit oritura.

Hugo ille Gallus et Tourghenieff et Goethe non parum ipsi contulerunt ut et scribentium calamum eloquiumve expolirent et operum mentem consiliaque ampliora atque latiora redderent. Eorum quidem exemplo contigit praecipue ut nimiae rerum externae descriptiones relinquerentur, eaeque insolitis nervis ac diligentiore studio, prouti oculis subiiciuntur, repraesentarentur. Nullus vero recentium scriptorum venustate et arte adeo valuit, ut foeminam in litterarum historia apud Iaponios celeberrimam antecelleret, Mourasakisikibu, quae saeculo XI floruit, aut Saikaku vatem, qui fuit saeculo XVII.

Anno circiter 1883 primae fabulae, quae publicas res quovis modo attingerent, evulgatae sunt, quod ad scribendi genus confugerant iuvenes, post perlectos Occidentalium libros de publicis rebus, deque earum libertate, unde et ipsi augurari sibi novum regimen novumque imperium coeperunt, quo gentis suae beatitudinem assequerentur. Tunc visi sunt passim viri actuosi simul atque ambitiosi rempublicam derelinquere, sese omnino litteris tradere, eorumque libri avida mente perlegi a plurimis.

Brevis tamen aura, quae cito remisit: nova enim soboles publicas res passim a suis operibus ut arceret studuit, vivendi mores, et casus vicesque vulgari populi eloquio contra referret, quo ex certamine celeberrimi evasere Tsubouki, Harunoya, Ozaki-Koyo, Bimiosai.

Hanc metam quam vix decennio assequuti Iaponii scriptores fuerint, altiora in suarum litterarum augmentum sese non incassum ausuros despondent. Iamque illi scriptores, non aliter ac nostri, bipertito agmine dividuntur, et *realistas* vocant atque *idealistas* ad pugnam.

Itaque apud Iaponios quoque litteraria sodalitia plurima inita sunt atque academiae constitutae ut *Keugusha* illa, cui Ozaki-Koyo praeest, nomenque dederunt Soniin poeta, Bizan ac Sazanami, fabularum scriptores, atque Riuro « verismi » fervidus assecla.

Verum exiguum hactenus, tenuem, miserum suis ex operibus lucrum scriptores Iaponii assequuntur, hac quoque in re male nostros imitati; suaque opera non semel eaque nec incompta neque invenusta quadraginta aut quinquaginta libellis venalia faciunt, librorumque commercium duro labore commutatur. Libris enim Iaponii plerumque diaria sufficiunt, quae uno vix obolo emunt, dum simul commenticias quoque fabulas plurimas, quae ibi vulgantur per partes, legere vili pretio gaudent.

A. Costaggini.

DE SANCTO PAULINO POETA

Sanctus Paulinus (de quo memini quum in Ausonium animadversiones meas protuli) (1) rem christianam cum virtute et pietate, tum etiam litteris illustravit. Etenim, cum genere, dignitate studiorumque humaniorum laude floreret, his se omnibus abdicans, « a saecularibus turbis animum subduxit, praeceptisque caelestibus accommodavit » (2), neque « Camoenis aut Apollini patere » deinceps voluit « dicata Christo pectora » (3). Verum ingenii vim quis extinguat? Naturam expellas furca, ait Horatius, tamen usque recurret. Recurrit sane apud Paulinum; et qui Musas valere iusserat, mox easdem advocavit, et pios docuit moderari numeros.

Communis opinio est Paulinum Burdigalae natum esse anno Christi 353. Perillustri ille ex familia, quippe senatoria tum paterno tum materno genere, clarissimisque reipublicae domibus affinitate coniunctus. Quam quidem ex natalibus susceptam gloriam, summis perfunctus honoribus adauxit. Is enim consulatum et praefecturam Albaniae Romaeque gessit. Quibus tum ex amplissimo patrimonio, tum ex dotalibus coniugis nobilissimae bonis ingentia accedebant praedia, quae « regna » ab Ausonio in epistola XXIII ad Paulinum vocantur. His ita praepotentem virum non mirum si tam multi, e proceribus praesertim, mirifice coluerint; quem insuper praestantissimae dignaeque gloria virtutes commendabant. Etenim, adhuc *in saeculo* degens, et morum honestate, et prudentia amicitiaeque fide, et liberalitate in magnam venerat existimationem.

Verum, quum esset his omnibus apud omnes homines gratiosus, non ita Deo acceptus esse quaerebat. Paulinus equidem iam Christo nomen dederat, a sancto Delphino Burdigalensi episcopo baptismo initiatus; neque tamen a vitae, quibus affluebat, deliciis et commodis animum abstraxerat. Fugaces atque caducas res, ipso pluribus in epistolis teste, bonis praeponebat in perpetuum duraturis. Quod ea de causa, Deo sic providente, contigisse puto, ut exemplum ederetur illustre, quo fidei christianae apud illius memoriae viros amplius auctoritatis et splendoris conciliaretur, et in quod respiceret omnis posteritas. Namque Paulinus humanarum rerum inanitate perculsus, nuncio vanis oblectationibus remisso, venditisque et in pauperum levamen impensis innumeris praediis, ad sanctissimam vivendi rationem, coniuge et consensu quin et consilio adhortante, ita se totum apparavit, ut primo gressu evangelicae paupertatis et humilitatis culmen attigisse visus sit. Quae res, quanta omnes admiratione affecerit, vix dicere valeo. Praestantissimi quique viri, quorum doctrina et virtute tunc temporis Ecclesia ornabatur, tam illustre factum meritis certatim celebravere laudibus; qui vero divitiis et huius vitae blandimentis occupatum gerebant animum, quamquam eos inter et Paulinum gratissima et iunctissima intercesserat necessitudo, cum pietatem stultitiam autumarent, stultissimum Paulinum habuerunt, atque verbis contumeliosis in eum, ut ita dicam, animadvertere non dubitarunt.

Verum, ut erat magni animi vir, in eo nec laudationes humilitatis, neque vituperationes virtutis studium valuerunt retardare. Quod ut perspectum habeas, legenda erit epistola I Paulini ad Sulpicium Severum soluto sermone conscripta, qua se et hunc suum amicum (qui Paulini vestigia persequi incoeperat) fortissimis defendit rationibus, ludibriaque pro-

(1) Cfr. an. III, n. XX; an. IV, n. 1.
(2) Paulini *Ep.* V, 4.
(3) Paul. *Carm.* X.

et fuisse resciverat. Crescit argumenti pondus dum quassatur; et dum unum amovent, plures adveniunt.

Ad Heraeum Argivum vero quod attinet, insignis huic fama tum ex simulacro Deae, Polycleti arte ex auro et ebore dolatum, vivo Pericle, tum ex opinione gentium iam inde adeuntium Deam votis ac precibus. Hoc autem non Polycleti aetate, sed Tirynto ipso et Mycenis antiquius. Quapropter dum Mycenae, dum Tiryntus aetatem quaeque suam fatentur, suumque praeferunt cultum, hoc aetate longe antecellit. Cuinam enim suadebis tot signa, tot columnas, tantumque aedificium exstitisse ante opifices, qui condiderunt, qui exornarunt? At quando aedificatum est? Nempe postquam fama prodigiorum invaluit ut tantae ac tot opes operi necessariae compararentur. Quonam ergo aetate ascendemus?...

Avocant nos effossiones Cretenses, quae etsi nondum penitus absolutae, copiam tamen insignium monumentorum praebuere, qua manifestum est illic exstitisse populum apprime disciplinis ornatum optimis, omni opum genere abundantem, commoditates vitae omnes adeptum, divitias ad luxum usque ostentationemque exercentem, scribendi gnarum, suaque inscriptionibus publicis credentem, quibus Evans permotus asserere non dubitaverit litterarum apud eos fuisse monumenta septingentis antiquiora annis prae historicis Graecorum libris. Haec insuper ad Gnossum, principem regionis urbem, reperiit, quae de architectura ita testantur, ut inferri inde possit giganteos muros ac aedificia Tirynti et Argivi Heraei Mycenaea omnia aetate anteire, immo quasi gradum signare, quo a cyclopicis Tirynti ad ea ventum sit, quae Mycenaea celebrantur. Supereminet autem Gnossia quaeque palatium illud ingens, quod innumeris paene cubiculis, ambulacris, aulis, emporiis Minois regia putatur, in quo terribile illud Minotauri portentum fertur conclusum, Labyrinthus in summa. Mirandum porro Gnossi nondum reperta altaria, non simulacra Deûm, non templa, si parva quaedam sacella excipias interiora palatiis. Arbores potius, et quaedam columnulae in honore fuisse, quasi divina, videntur; id vero religiones ritusque Mycenaeis et Argivis vetustiores portendit. Anne autem hoc in primis, quia in egregiis manufactis Mycenaeis omnibus, si quae ornamenti sunt excipias, pictura et sculptura penitus absunt? In palatiis illis, in aedificiis non percellit, sed quasi terret oculos magnificentia, divitiae opprimunt, pretiosa tum aere, tum marmore mentem agitant; at non tabulae, non statuae prorsus. Numquid ablata? Numquid abrasa, contrita? Scimus et haec fuisse in more victorum; scimus Romanos, captis Vulsiniis, magnum ad multa millia statuarum numerum abstulisse Romam deducendum; idem de Veiis. Illa tamen Mycenaea magnificentia Doricis invadentibus periit; atque factum est ut novis insitis elementis ars graeca, eloquium et meliores et politiores formas adamaverint, et a populis Hellenicarum regionum unitate donatis miracula artis, litterarum, sapientiae eruperint.

G. P.

LUDI VETERES ET RECENTIORES

De "digitorum micatione."

Singularum gentium indolem, conditionem humanitatis et cultus, religionis etiam ritus et mores gentium ludi redolent; redolent caelum caelique temperiem; regionum solique conditiones, vices, casus, historiam. Inde de ludis agenti immane pondus et opus immane. Nos summis labiis rem delibamus.

Digitorum micatio a Caravagio efficta. (Photographice expresserunt Fr. Alinari - Florentiae).

Ludorum nomen a Lydia gente in Italiam veniente, et Etruscis, ut ait Vergilius, insedente iugis, fertur illatum, quibus et solemnes dies et fausta reipublicae celebrarentur. Ludi igitur sacrum aliquid publicumque sonabant. Mox a publicis ad privatas ferias, a privatis feriis ad otia quaevis hominum, et ad recreationem animi quamlibet deventum est.

Sed de publicis non hic sermo: privata potius quaerimus, atque ideo « naumachias », « amphitheatra », « gladiatoria », « equiria », « Troiae ludos », « cestum », « hippodromos », et quae Homerus, Vergilius, ac Statius edocent, amovemus, in illa incumbentes ludorum genera, quae pacifice inter se, nullo apparatu publico solent homines agere, sive constituuntur praemia ex asse, sive ex vino victoribus. Haec autem, frequentiora prout sunt et fuerunt, habentur: « pila », sive brachiali committenda aëri, in sphaeromachia, sive solo volvenda, tum immissa longius, tum rectius in metam adacta, sive « ligneis » multiplex interdum « sphaeris », « harpastum », « trochus »: hi autem ludi liberum aequor sibi vindicant, liberum caelum, et plerumque faventes decertantibus turmas, quos ideo ludos semipublicos dixerim.

Sed ludi sunt, quibus utimur vel domi, vel hospitales inter parietes; sunt qui in cauponis exercentur et in officinis, tum in angulis platearum, tum ubique passim, quibus nomina mille: « eburnipilium », « latrunculi in abaco confligentes », « serupi in diagrammismo », « ludus lapillorum », « tesserae agitatae, *magna parantes - lucra fritillo* ». Est « ludus myindae », est « pupae », est « basilindae », est « lusoriarum chartarum », est « caput et navis », est « aphentidae », est « tropae ».

At egregia pictoris celeberrimi Caravagii tabula, quae Senis in pinacotheca servatur, me monet ut, reliquis abdicatis, illud ludi genus exponam, quod in illa pulcherrime redditur, quodque apud nos Italos *mora*, et *morra* nuncupatur; « micationem digitorum » apud Ciceronem credo appellatum ludi genus. Quidquid autem fuerit, certe rusticis nostris, immo plebeiis omnibus nullus ita in deliciis iocus unquam, nullus frequentior ubique locorum et gentium. Iucundum autem et frequentem puto, non quia sit in endo eo quod delectet, sed quia nullus iocorum facturis hoc promptior. Sufficit quippe habere manum digitis armatam, oculos idoneos et vocem sonantem. Qua in declamatione et enuntiatione digitorum, ita fervent, ut inter sexcenta metra probe audiantur. Summa autem ludi huius haec est. Duo, quatuor, sex, et ultra si voluerint, semper autem numero pares, frequentius quatuor, facie ad faciem homines disponuntur; condicunt inter se puncta, quae citius qui duo confecerint, victores exsistant; punctum autem habebit ille qui porrigendorum numerorum, summamque digitorum voce praesagierit, dum clausae manus ab alto ruunt improvisae digitos extensurae. Quo fit ut saepe per plures utrique numeros vagentur incassum, atque ideo acrius instent, clamoremque altius tollant; unde necessum sit gutturа vino reficere, magno cum gaudio et lucro cauponis, et quaestu magno adstantium; nam turpe est ludentibus adstantes siccos relinquere.

Praelium huiusmodi suos habet Achilles, contra quos inutilis decertatio; nam sive oculus iuvat, sive adversarii in eosdem digitos recurrentem saepe dextram animadvertunt, ita digitos suos porrigendis accommodant, ut adamussim numerum nuncupent. Ubi autem quinque puncta obtinuerunt, plaudunt sibi palmis, eundem instauraturi plausum ubi alia quinque adipiscantur; et ita procedunt usque ad duodecim, vel sexdecim, iuxta condictum. Tum, qui minores fuere, a victoribus postulant, ut eodem praemio certamen redintegretur, quod semper fit tum urbanitate, tum ne victi victores pusillanimitatis accusent, quasi fortuna, non virtute vicissent. At quid virtutis in hac sit re satis aperte non video. Inde vero plerumque accidit ut ludus protrahatur in horas, et ebrii in rixas et vulnera plerumque desinant. Ludus hic raro pecuniam sibi proponit, fere nunquam; vinum semper inter ludentes et adstantes bibendum. Ego, siquid est in me, quod decernere possit de nomine, ludum hunc potius « praedictionem », vel « divinationem digitorum » appellem, quam micationem. Trahat sua quemque... sententia.

At huic similis ludus - hic autem praeceps et pecunia proposita saepe infamis - est ille, quem Horatius noster « par impar » nominabat. Nam digitorum divinatio aliquid interserit *morae* (num inde nomen?); saepe enim frustra ruunt manus, porriguntur digiti, conclamat quisque suum numerum, dum ioco dat operam. In ludo « par impar », quoties micuere promissi digiti, toties huic, aut illi victoria; unusquisque enim e ludentibus sibi numerum eligit parem, vel imparem; summa autem digitorum semper aut par, aut impar exstet necesse est. Hinc praeceps in finem et ruinam ludus; atque hac de causa avaritiae in-

Quae cum ita sint, redit quaquaversus exclusio viventium illic nobis animalitate similium.

At quid, si in illo conditiones habitantium ita attemperatae sint continenti gelu, deficienti aëri, deficientibus aquis, herbis, arboribus, ut vivere possint? Etiamsi tales habeantur, nulla tamen nobis certa de iis erit notitia. Quum enim diametrum Lunae ad diametrum Martis sit, ratione distantiae, eaque sit uti 240 000 ad 35 000 000 (passuum millia seu milliaria indicamus), telescopiis autem, quibus utimur in Marte contemplando, illa sit virtus, quae orbis diametrum non ultra quattuor apparentis Lunae diametra augeat, patet illic quamvis urbes, quasvis aggregationes domorum [illegible] maximis nostris urbibus, etsi longe ampliores, [illegible] posse.

Un[illegible] opinio? Ex falsis nominibus, qu[illegible] Martiae sunt appellatae. Diximus enim [illegible] subfuscasque regiones maris, lac[illegible] illic canales et flumina, rubescentis [illegible] quae caeruleae videbantur oc[illegible]. At in illis lineis ca[illegible] qui nisi annorum miriade, omni [illegible] populo, complerentur; credidimus flumina, quae sinuoso cursu nullimode utuntur; quae

Raphaelis Sanctii pictura muralis Sibyllas referens. (Photographice expresserunt Fr. Alinari - Florentiae).

[illegible] glacie concreta, nullo [illegible] aqua [illegible] quid flumina, quid maria?

ALPHA.

[illegible] A RAPHAELE SANCTIO PICTIS

Quum in superiore n. VIII de Sibyllis dissererentes earum imagines [illegible] oculis subiicimus a Bonarrotio effictas, quas Urbinas reddidit hodie damus, non modo ut quisque [illegible] stilum summis illis pictoribus proprium adverterit, sed etiam quia nexu quodam muralis Sanctii pictura cum [illegible] coniungatur.

Raphaelis Sibyllas Romae, in templo Sanctae Mariae de *Pace* dicatum, olim autem S. Andreae apostolo, quod ab *Aquarenariis* nuncupaverant, videmus. Saeculo xvi cum illae aedes restituerentur, et Augustinus Chisius, Senensis argentarius trapezita, sepulcrum suae gentis in eo situm condecorandum censeret, sacellum, quod iure patronatus [illegible], super arcus fornice, insigne hac pictura ab Urbinate reddi voluit.

Quam cum Sanctius iuvenis admodum tunc perfecisset, de operis pretio a trapezita rogatus, libere proposuit. Pretium vero Chisio nimium visum esse tradunt, qui ad Bonarrotii iudicium appellavit, cuius aemulatione sperabat fore ut artificis merita imminuerentur. At male ei res cessit; Bonarrotius enim pulcritudine virginum adeo perculsus statim fuit, ut extemplo quoddam veluti inventarium totius rei digerere incoeperit, manus, genua, comas, facies, singula pretio supputans gravissimo quidem, at sua sententia perfectione operis digno. Tunc negotiorum Chisiae gentis gestorem aiunt, qui peritiae aderat, ut aestimator sileret ceteraque negligeret tandem intercessisse, ne sui domini, ditissima licet, pecuniaria res unius operis pretio consumeretur.

Sed cum Bonarrotii iudicio, quo nullum gravius esse in re poterat, una voce consonuerunt ad nos usque nepotes, ut ex Raphaelis picturis omnibus Sibyllas has plures affirmare pulcherrimas non dubitaverint.

LAELIUS.

NUPERAE EFFOSSIONES IN GRAECIA ET MYCENAEA AETAS

Quum, diebus nostris praesertim, quasi condicto, quotquot sunt litorales Mediterraneo mari regiones, civitates, et gentes a Gaditano freto ad Bosphorum in vestigandum solum incumbant, ubi tot olim urbes celeberrimae floruerunt, minime mirandum erit si tanta archaeologica supellex simul collata novas historiae, novas et ipsi antiquitatis disciplinae faces comparaverit. Quibus brevi factum erit ut plura, quae antiquissima credebantur, ultra quae tenebricosissima vetustas nihil inquirendum suadebat, quasi recentiora, antiquioribus longe perspectis, communi sententiae videantur. Sic itaque ostendunt ea, quae in Aegypto reperiit doctus vir Flinders Petrie, sic iterum quae in Hispania, quae in Italia, quae in Graecia, quae in Thracia, quae in Libya, quae in Mauritania iuxta litora eruditi viri defodientes inveniunt, quibus iam illud elucet: exstitisse tempus, quo gentes omnes, quot ripas incolebant, uno fuisse primum sanguine ortas, atque eas inter se quasi consanguineitate propinquas consuetudinem coluisse priscae fraternitatis. Haec autem ubi, semel admissa, satis firma rataque habeantur, multa quassabunt recentius invecta, et animos referent ad illa rursus, quae abiecta quadam superbienti insania fuerunt. Amandatis enim Bibliae monumentis gravissimis, et gravissimis historicorum, quos inter et priscos poetas recenseo, testimoniis reiectis, nescio quae conficta sunt quaquaversus labantia, quae magno supercilio scholas invaserunt, et nostris pueris imposita sunt. Quae reperta omnia, ut uno verbo explicem, ita ferunt, ita erudiunt, ut in populis omnibus ante Graecorum aetatem magnum morum cultum, magnam artium copiam et industriam, magnam denique sapientiam fuisse sciamus. Sciamusne? Atqui audiebamus Tullium dicentem inveteratis iam litteris ac disciplinis Romuli aetatem venisse. Audiebamus eumdem praedicantem Zaleucos Locrenses, et Carondas Catanienses, qui respublicas suas legibus optimis instituerunt, et firmarunt, longe antiquiores Thalete ac Solone floruisse. Videbamus insuper Aegypti mirabilia, videbamus Etrusca, Tagete praelucente, ipsa antiquissima Graeca Italicis simillima sciebamus characteribus, quos alphabetum dicunt, fere aequis, urbium antiquissimarum moenibus giganteis, aquarum ductibus, effossione montium, irrigatione, agricultura, navibus; phoenicia intuebamur in Sardinia, elementa sermonis reperiebamus in linguis, cantabat surdis Vergilius:

Lydia quondam,
Gens bello praeclara, iugis insedit Etruscis.

Sexcenta rei monumenta prae manibus erant, et interea acquiescebamus dicentibus cultum, urbanitatem, genus et artes non ex Oriente venisse ad nos ante Agamemnona, sed nescio per quos et saltus et Alpes. Hic mos erat, contra quem si quis surrexisset documentaque tulisset, quasi rudis rerum, reiiciebatur, et gravius obiurgabatur. Experto credite.

Nunc autem defodientibus, tripertito agmine, Schliemann ac Dörphfeld circa Tiryntum, Mycenas et Hissarlik (Troiam), adlaborante et Graeco archaeologo Tzountas; Americana Societate et Schola circa Heraeum Argivum; Anglica demum Schola, Athenis, pariter ac Americana, constituta duce Evans, in Creta insula, illa deveniunt, quae probant antea Graecos in Graecia fuisse, quos «Cascos» Ennius appellat, antiquissimas gentes, quae omni cultus humanitatisque lumine, omni disciplina fulgebant, iisque similes, pares, affines vixisse circa Mediterraneum distributas (1). Inde prima quaedam unitas, primus quidam, et princeps, et prior Hellenismi (parcite verbo quod unitribuit ea, quae communia sunt), prior, inquam Hellenismi halitus flavit, cuius reliquiae, vestigia, monumenta nunc altius inspecta, quae nos antea non ignorabamus, certe confirmant.

Qui Schliemannio benevolentissimi ferebantur, postquam ille ex aromatario emporio Batavo, ubi *Iliadis* lectione imbutus thesauros et regias arces, quorum apud Homerum descriptio ad unguem est, mente versabat, ad ingentes divitias labore, diligentia et consilio pervenit, comparatisque opibus ad effossiones Mycenaeas primum admovit manus, eum inter dementes religandum censebant. Quaenam autem non profuderunt in Tiryntia, Troianaque rudera tentantem? At ubi ille thesauros Atridum, ossaque Agamemnonis, sociorumque huius virorum incredulis ostendit, negata oculis fide, deceptorem, sycophantam, et siquod peius est, nuncuparunt, qui ficticiis, et mendaciis et subditis archaeologicum orbem ingrediebatur novus Arpinas. Quid nunc de huiusmodi vituperiis? Moenia et aedificia Mycenarum, Tirynti et Troiae invisentibus patent veritatis ineluctabiles testes; fulgent in Museo Atheniensi pretiosa supellex ex auro, ornamenta, vasa, utensilia metallis, arte mirabilia, sexcentaque eiusmodi per tot Musea urbium reliquarum, quibus ostenditur fuisse illic gentem xv circiter ante Christum saeculo omni rerum copia, cultu, disciplinisque coruscam, coaevam Moysi, quam increduli ante annum Chr. MDCCCLXXIV ignorare volebant, quia critica, quam dicunt, scientia duce, nulla habenda erat Homero, nulla priscis fides. At quomodo Homerus illa cecinisset, millennio ante Christum, nisi vidisset? Quibusnam suasisset ea, quae nemo videbat? Atqui caecus erat. Ergo ab aliis illa esse

(1) Cfr. scriptum D.ris CAROLI WALDSTEIN in comm. cui tituuls *The North American Review*, mense Martio 1901.

voluit quadam die militare obsonium gustare, quod coquus confecit adeo concretum, ut cochlear infixum prope erectumque regeret: imperator gustavit; at... deinceps nunquam rursus quaesivit. Morte adventante ad pristinam ciborum incuriam exsul rediit, neque gustus oblectamenta amplius est persequutus.

I. ANTONELLI.

HORAE SUBSECIVAE

In Iosephi Verdi obitu (1).

Tecum, mente tenes, vir ubi iam finiit aevum,
O Iacosa, vigil nocte dieque fui,
Ut suaves et ego, facie pallore gravata,
Aspicerem scrutans semianimes oculos,
Qui brevis a lasso veniebat anhelitus ore,
Usque et fiebat tardior, enumerans.

Mente tenes et ego, suprema temporis hora,
O Iacosa, mihi dum quatit ossa tremor,
Insignis pietate viri, cultoris et aequi
Cor perscrutabar pectore desiliens,
Quod magis atque magis languebat, et oscula figens,
Palmas stringebam, quae riguere gelu.

Quotque animae in lacrimas solventes lumina mecum
Non visae, ad lectum tum morientis, erant!
Quotque senes hymni et pugnae queis corde recursant,
Pugnatae viguit cum iuvenile decus!

Non visi adstabant pueri, innuptaeque puellae,
Qui sensere suis gaudia pectoribus,
Cernentes vitam festis gestire choreis
Magni cantoris dulcibus in modulis:
Gens erant Ausoniae, desperato icta dolore,
Quae flebat summi funera sacra viri!

ANTONINUS PIZZUTO.

Graphis ex vero adumbrata (2).

Ad veterem pagum, caeli inter caerula, montes
Herbosos inter nunc iacet aedicula;
Diruta, sola iacet, tacitique in vertice collis
Plausibus haud resonat, sole cadente, suis.
Illius ad fontes ludunt citi amore palumbes,
Dum frontem antiqua religione sacram
Aedis, cui trunco superadditur orbe corona,
Praepetibus pennis anxia hirundo petit.
Muri inter rimas roseo cyclamina colore
Rident, erecto vertice fulgidula,
Et ramis torto nexu propioribus haerent.
Culmina, iam medium sole tenente diem,
Fumant, serpit humi festinis flexibus anguis,
Quo strepitu pulli protinus aufugiunt.

IOSEPHUS FEDELE.

DE TABACO NONNULLA

AUDIN', lector, quae circa perstrepunt?... – Cur morimur? — Quia tabaco utimur! – Cur vivimus? — Quia utimur tabaco! – Insuper eo perventum est, ut apud multos haec invaluerit sententia: Ecquis es et in cute et intus? — Da videndum tabaco indulgentem, et hominis indolem explicabo et mores!

Atqui sentientes huiusmodi non ira, non studium concitat; experientia quemque docuit, et quisque loquitur iuxta doctrinam, sive hanc propria Pallade adeptus sit, sive aliena sibi compararit. Balatrones, fatui, bucconesne utrique? Absit. Recte ne omnes, dum contraria promunt, loquentes et iudicantes dicam?... Ubi de vita ac de morte agatur, non exiguam agi rem puto. Hinc mihi postulo in limine, quod cordatus homo pariter et concederet et postularet; scilicet « ne quid nimis! »

Est modus in rebus; sunt certi denique fines,
Quos ultra, citraque nequit consistere rectum.

De usu, non de abusu ago. Cibus ipse potusque, si ultra quam par sit stomacho ingerantur, mortiferi sunt; medicamina ipsa venenum.

Duplex autem tabaci usus. Ad medicamentum alter, alter vero ad voluptatem.

Medendi virtutem nemo nicotianis foliis negabit, quae singularem vim sibi vindicant tum in arcendo pestilentiam aëris, tum in irritandis glandulis oris et saliva provehenda, tum in solvenda pituita, tum in sedandis doloribus praesertim dentium, tum in excitandis nervis cerebri, tum in exterminandis microborum centuriis, quae os, guttur, pectusque invadunt. Quid ultra?... Ad delicium vero quod attinet, omnia brevi comprehendam cum tabaci usus, sive fumo, sive pulvere, indicatus iam inde sit: *Otium in negotio, et negotium in otio.*

Quapropter, sive medici iussu, sive delectationis causa tabaco utaris, praecipue fumum aspirans, haec tibi sint veluti Galeni et Aesculapii praecepta. Dedit Scholerius:

I. Ne ieiunus fumo des operam;

II. Ne laborem in gravem incumbens, nempe remigans, currens, birotam adigens, et in proximis paribusque, fumo indulgeas;

III. Ne fumum per nares emittas, qui Gallis deliciosus est mos, sed per labra reddas, totumque reddas toties, quoties absorbueris;

IV. Ita fumo potaris, ut fumus oculos non afficiat, quamvis levis; propterea quod, potius quam convolutis tabaci foliis, utere vasculo illo, quod: *nicoturam* latine belle appellaverimus, italice *pipa*, at longiori addito fistulae;

V. Si quando nicotianis foliis convolutis usus fueris (*sigarum* vulgo dicimus) non integre, non ad finem consummabis, sed ubi in cinerem ultra rei dimidium absumpseris, proiice abs te. Quicquid enim virulentum e nicotina est, ad extremum penes labra convenit, et congregatur;

VI. Medicum consule ut iuxta necessitatem, opportunitatem, viresque corporis facias; nec minimi momenti erit etiam ediscere speciem tabaci, quae apta sit, et quantum quotidie sit absumemdum.

Haec ubi feceris atque servaveris, emolumenti e tabaco tibi erit multum, nocumenti nihil.

Quum autem ex hisce pateat cuivis non modo impune, sed et deliciose tabaco frui licere, omnis cura ponenda est, ut ipso fruamur absque periculo. Atque id Societas Neo-Eboraci constituta nuper cavit, scite, meo iudicio, atque ingeniose. Haec enim, tabaci folia apta comburens in fornice, per fistulas fumum in singulas domos distribuit, ibique clavis quaedam est, quae fistulae respondet, cui calamus inseritur, atque inde suo pro lubitu unusquisque fumum omni carentem vitio, venenoque omni expoliatum, et ferme frigidum attrahit. Adest pone clavem parva enumerans machina, machinae instar, quae fluidum computat, quod *gas* dicimus, ad lucem excitandam; quare, sine fraude ulla et Societatis et utentis, quisque voluntati suae satisfaciet. Et laudamus adinventum, et probitatem laudamus.

Gustavus Blan Berolinensis, mathematicus vir, ut pericula arceret, quae a ferendis flammiferis, ad incendendam nicotianam frondem convolutam, saepe oriuntur, machinam exstruxit apud venditores, cuius est munus, apposito esse, non modo tabacum illud offerre, sed et accensum praebere; incendit autem electrica vis intus inclusa, quae exeuntis *sigari* caput percellit exardens. Narratur haec nunc esse illic in more; et in Italiam dicitur brevi ferenda.

Si ferri-sulphuri lotione, at parca, tamen docta, manu aspergantur tabaci folia, quae postea arescant, et convolvantur, suavissimum una dabunt naribus fumum, palato saporem. Huiusmodi autem inventionem casus potius quam ingenium sibi vindicat. Quum enim Camillus Bensus de Gavour gravissimum quid scriberet, a rege appellatus, maturavit abire ad vocantem; at operis caligine plenus, *sigarum*, quem in labiis accensum gerebat, deposuit, nihil de loco, in quo deponeret, cogitans; forte super atramentarium, ita porro ut in atramentum infunderet. Tota die a loco abfuit. Qui autem domesticus mensam scriptoriam curabat, iuxta meridiem revisens, *sigarum* ex atramentario abstulit, ac prope in aerea patina, ad hoc apposita, collocavit. Sequenti die ubi Camillus rediit, quia vero aestas erat, tabacus aruerat, *sigarum*, quem liquerat, iterum succendit operam fumo daturus, uti scribens plerumque solebat. Obstupuit, odore et sapore singularibus delectatus, et novae curiosus rei Piriam in Taurinensi athenaeo chimicae magistrum accivit, qui tabacum scrutaretur. Hic atramenti, quo imbutus fuerat, etsi vestigia non novit, reperiit tamen, quae in atramento erant sulphuri ex ferro vestigia. Rem retulit. Mox tabaci folia, sulphuro ferri rorata plurima convoluta sunt, cumque haec placuissent, in usu venalia posita, et *sigaro* Cavourii nomen fecerunt.

Anglicus denique civis haec de moribus eorum, qui fumo indulgent, se cognovisse experientia dicit. Qui dentibus *sigarum* tenet neque curat utrum succensus nec ne sit, homo est audax, computator, et interdum etiam periculosus. Qui lentus fumo indulget, et saepe folium ex ore tollit ut varias fumi figuras, nubeculasque multiformes contempletur, beatus homo est sorte sua, probusque. Qui interrumpit saepe fumum, et *sigarum* modo sumit modo deponit, concitus tamen semper et subitaneus, homo est, cui non mens, sed quae circum omnia consilium dant ancipiti et incerto. Qui cum *sigaro* ludens fumo potitur, tranquillus, totusque in fumo est, habendus homo optima valetitudine utens. Hic autem semper aget, ut quo possit erigat *sigari* caput accensum, quasi ut oculi ipso oblectentur. Contra vero, iudicandus erit pravus ac turpis, sensibusque inserviens, nec sensus excedens unquam, siquis *sigarum* neque sursum neque deorsum teneat, sed labris aequum. Cave ab homine, qui *sigarum* dentibus mandet!; instinctui rabiei, nervis obediens est, praeceps indole superba et iracunda. Qui demun ita habet, ut saepe necessum illi sit accendere, et iterum accendere, quasi negligens fumum, hic nobilissimus animo, disertus eloquio, magnus corde ducendus.

Lectores nostros hortamur ut perspiciant, animadvertant, siqua de iis, quae notavimus, vera, et factis respondentia repererint iudicia.

P. ALEXIS.

ANNALES

Regale colloquium ad Abbatiam - Melitense comitium - Londini catholici optimates a rege solemniter excepti - Sinenses res - Transvaalianum bellum.

ABBATIAM, Istriae in urbem, fore ut conveniant proxime Rumenorum Graecorumque reges dicunt, ut de Macedoniae provinciae novis condicionibus consilia communicent. Georgius enim rex cum adesset auguralibus feriis celebratis ob positum marmoreum signum Colocotronis in honorem, qui fuit alter e ducibus de graeca libertate maxime meritis, vehementem habuit orationem ut cives suos hortaretur, quo ad augendos suae patriae fines provehendamque fortunam alacriter sese pararent. Colloquium autem eo potissimo consilio indictum apparet, ut Slavorum cupiditatibus, quibus Serbi et Bulgari favent quasque Russi tuentur, opposito foedere obsistatur.

*

Melita in insula frequentissimum habitum est comitium, ut contra nova vectigalia simulque contra impositam Melitensibus incolis anglicam linguam protestatio solemnis ederetur. Comitio triginta millia

(1) Ex italico carm. HENRICI PANZACCHI.

(2) Ex ital. epigramm. MARIAE PIZZUTO-AMICO, cui titulus: *Macchietta dal vero.*

hianti [illegible] Sunt autem [illegible] stricts, [illegible] adsunt [illegible] vel « [illegible] quatuo[illegible] ciant, [illegible] ditas v[illegible] fortuna[illegible]

Mor[illegible]

[illegible]

R[illegible] fuit ab epularum voluptatibus magis alienus. Quod enim [illegible]

[illegible]

SIVE DE PROVECTA LATINITATE

Treb. — Sit tibi terra levis. Sed cur successes adverbio « demum »?

Loll. — « Quoad », non in res, sed in tempus refertur, [illegible]

[illegible] Accii [illegible]

[illegible] dubitationem, ubi agitur de consilio aut proposito alicuius rei faciendae, Tacito, Livio, Iustino est frequentissimum; in Cicerone vix umquam occurrit, in Caesare nunquam (2). [illegible] tamen Vallaurius, in [illegible] deteriora pronus (3). [illegible] autem, quamvis in Quintiliano reperias, non [illegible], si optimorum vestigia sectari cupis et [illegible] Tauriniensis magistri (4). — [illegible], pro « quaevis denique ». [illegible] « quisque », aliud [illegible] Arcadius [illegible], nuptias conciliari posse masculi « quisquis » cum foemina « quaecumque »; [illegible] « quisquis » [illegible] tantum habere formas: « quisquis », « quidquid », « quoquo » (5). — Adverbium autem « demum » est coarctantis; « denique » colligentis; « tandem » exspectantis. Ita Vergilius:

Illa seges demum (i. e. « tantum ») *votis respondet avari Agricolae, bis quae solem, bis frigora sensit* (6).

Et Flaccus:

Denique sit quidvis simplex dumtaxat et unum (7).

(1) Pro Arch. I, 1. (2) Gand. Stil. lat. P. I, IV, 3. (3) Hist. crit. I, cap. III, § 4. (4) [illegible] in ep. ad Viriolium, p. 7. — [illegible] pag. 9. (5) Schultz, Gram. § 68. (6) I Georg. 47. (7) Ad Pis. 23.

diuturno studio requisiverat, [illegible] pu- [illegible] bus [illegible] nos [illegible] Tal- [illegible] to- [illegible] coenae [illegible] im [illegible] luti [illegible] pel- [illegible] lus [illegible] or, [illegible] em [illegible] sus [illegible] pe- [illegible] bi- [illegible] an- [illegible] ata [illegible] los [illegible] ma [illegible] me in imperium coquus socius adiectus, quorum patientiam [illegible] inordinata eaque citissima semper edendi ratione, vix decem momenta ad prandiculum, vix mediam horam ad coenam concedens.

Mane enim ientaculum plerumque solus sumebat ad mensulam [illegible] consedens, cochlear aut fuscinulam [illegible] prae festinatione aspernans, vix [illegible] po- [illegible] suggere [illegible] neque ab ipsis convivis [illegible] uxori [illegible]. Sed [illegible] ple- [illegible] ac [illegible] sibi [illegible]. [illegible] eloquentia

[illegible] « Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra? » — [illegible] Vallaurium, qui tamen fere videtur adamare « demum », forte quia ceteris brevius.

Treb. — Parce sepulto.

Loll. — At non sunt eius libri sepulti:

Navit in [illegible] non est et [illegible],
Paene recens? (1).

Quos quidem libros facile excusarem, si tantum ab optimorum usu recederent. Sed illud, hercle, miror, tam clarum hominem eo [illegible], quae pueri nostri minime ignorant. Vidisti modo regem *Quibuscumque*? Regnum a bono senatore datum est regenti neminem (2). Nam recte dicas « veniam quocumque vocaris », non ita vero « veniam quocumque ». Eadem quippe ratio est, quae pronominis « qui, quae, quod ». — Eius autem regni administros elegit, *Scilicet, Videlicet, Nempe, Nimirum*, quos una eademque veste exornavit, ratus particulas illas idem valere singulas, hoc est, habere vim declarandi (3). Nec minus indigne actum est cum *Quin*, quae particula necessario sequitur negationem. Itaque recte dices: « nunquam ad te accedo, quin abeam doctior »; prave autem: « ad te accedo quin abeam doctior ». Atque in hoc etiam peccavit Vallaurius (4), H. Tursellini auctoritate forte permotus, ista tradentis: « Saepe iungitur *quin* cum verbis *Dubito, Praetermitto, Possum* et aliis eiusmodi » (5). — Iure etiam notatae a Censorino sunt haec: *Revera, Reapse*, pro « nam, enim, etenim », quia illa non ad confirmandum adhiberi debent, sed ad opponendum, ut est in Cicerone: « Populi nomine; re autem vera sceleratissimo latrocinio » (6). Ne huius quidem expers latrocinii Thomas (7). — Haec praeterea in Arcadio mendosa sunt: *Scientificum*, pro eo quod est « ad scientiam pertinens »; — *Osores*, pro « infensis, inimicis » (1); — *Ex opusculo quodam*, pro « aliquo »; — *Auctore Caio*, pro « quod scripsit Caius » (2); — *Aut*, pro « vel » et vice versa, *vel*, pro « aut »; — *Inquio*, pro « inquam »; — *In adducendo argumenta*, pro « in adducendis argumentis ». Quo loco memini, recentiorem quendam latinitatis praeconem, non dubitasse titulum corrumpere aurei libri *De imitatione Christi*, cui titulo, contra communia et contrita grammaticae praecepta, suffecit: *de imitando Christum*. — Pariter improbanda sunt quae sequuntur: *ad huiusmodi veritatem adstruendam*, pro eo quod est: « ad haec demonstranda, evincenda, vel confirmanda ». Nam « adstruere » nihil est aliud penes Tacitum ac Plinium, nisi aut aedificare, aut addere. — « Veritas » autem odium parit, ubi sic enuntietur. Legat Arcadius quae de nominum specie ac genere haud minus fuse quam docte tradunt nostri grammatici, praesertim A. Cima. — Erratis adduntur *innotescit*, pro « enotescit, palam fit, percrebrescit » (3); — *Passiones*, pro « animi perturbationibus »; — *Ad obtinendum*, pro « ad consequendum, impetrandum »; — *Bina*, pro « duobus »; — *Status*, pro « republica, civitate », ut in Flacco: « Tu civitatem quis deceat status (i. e. conditio), curas » (4); — *Humaniorum litterarum*, pro « litterarum antiquarum studiis; bonis, liberalibus, ingenuis artibus; studiis humanitatis et litterarum »; — *De futura resurrectione litterarum*, pro « de futura litterarum fortuna », vel « de excitandis litteris ». Nequeunt enim futura componi cum praesentibus. Atqui vocabula genus denotantia ac desinentia in *io*, rem praesentem significant.

(Ad proximum numerum).

P. Angelini.

(1) Hor. II Ep. I, 53. (2) Vallaur. *Hist. crit.* lib. III, cap. 1. (3) Cf. Ital. *cloe*. (4) *Hist. cr.* Operis divisio. (5) *De Partic. lat. orat.* cap. CLXIII, 16. (6) I *Ad Fam.* 4, 2. (7) *Hist. cr.* II, cap. III, § I, bis.

(1) *Osorem*, a verbo *odisse*, leges in argum. *Poenuli* Plautini et apud Lat. Pacatum, in panegyr. Theodosii, cap. 20.
(2) Cf. grammaticos et vocab. indices ad voc. « Auctor ».
(3) Cima, mem. op. § 12 « Neologismi ».
(4) III *Carm.* XXIX, 25.

quondam usus est ne suinae carnis frustula, prouti vulgaria, ederet, dieque crastina pernicis contra fragmenta apparari iussit, quae ipse nihil refragans absumpsit.

Non raro, Duroc, domus praefecto, comitante, ad nundinas Napoleon properabat, ut quanti herbae, pisces, carnesque venirent, inquireret: in domesticis enim expensis maximam parsimoniam adhibebat. Quin etiam ferunt, cum ad uxoris epulas adesset, vehementer iratum quod artocreas in mensa emineret, pretium matronae cuidam ab aula expetiisse; cumque haec ingenue fassa esset imperatoriae domus pretia in duplum quam ceterorum excrescere, ipsum tunc et in dapibus latrocinia pati conquestum.

In bibendo pariter parcus, vinum aqua tantum dilutum, vel lac kafieae mixtum, vel thea aut hesperidii potum insumebat.

Adstitit olim ex improviso Mariae Aloisiae imperiali uxori ovorum placentam conficienti, ipseque tunc ad operam manus admovens, linteo praecinctus, ad tripodem candentem accessit. At cum patinam impelleret, ut placenta iam adusta prosiliret, in terram contra ruentem hanc vidit; inde non amplius ad coquinariam artem ipse, tot praeliorum victor, accessit.

Medio tandem in oceano exsul factus, Chandelier coquo comitante, nova atque magis exquisita saepius poposcit, quam nunquam antea tot tantisque rebus implicatus fecerat. Rei memoriam ipse coquus tradidit, atque Carême in libro vulgavit cui titulus *Coquinaria Gallorum ars saeculo* XIX. Sed erant incultae insulae exigui prorsus fructus, legumina, pisces, carnes, vixque aderant sinensium generis sues, quorum tamen imperator libens edebat isicia et farcimina, dummodo sapienti vice cum pullis saltem alternarentur, vel cum pastillis italo more paratis. Attamen

PER ORBEM

Postremis usque e Kalendis Maiis ignita Vulcani vis nova nescio qua rabie hominum fata pessumdedit.

Saint-Jean-Brevelly oppidum Gallorum est, quo tormenta bellica quadraginta suis militibus instructa mense novo ineunte pervenerant. Qui cum castrametati essent, nocte superveniente, ignis extemplo domum, ubi triginta eorum quieti indulserant, aggressus est. Dum contubernales manus sospitandis dormientibus admovent, contignatio ecce corruit, quotquot inferiores degerent ruinis delabentibus opprimens. Ballistarii inde septem, excubiarius autem unus perempti: vulnerati autem complurimi, quorum nonnulli in Venetense nosocomium deducere opus fuit.

Moravi secundas lugent, qui castellum suum Brunn ab urbe haud longe dissitum paucis horis voratum omnino ab igne viderunt: domus duodequadraginta hoc infortunio deletae: plebs autem tanta ruina deterrita ad arva aufugit.

Similia in Russia contigerunt, gymnastis atque istrionibus, qui, Peterville duce, ut equestribus ludis operam darent, Taschkent ad moenia pervenerant. In ipso enim ludorum spectaculo e ludentium spoliariis flammae sublatae brevi ad ipsos circenses gradus atque ad caveam progressae sunt. Tunc certatim, fugientibus omnibus, horrendus pugilatus atque pugna veluti furens facta est, ut quisque citius in tuto sese reciperet: quare oppressi multitudinis pedibus triginta et amplius periisse cives miserum fuit.

Omnium vero huiusmodi teterrima fortuna Francofurti ad Moenum incolas male habuit, qui Griesheim ad locum in officina chimicae arti exercendae adlaborabant. Flammis inopinato incensis disiecti repente muri sunt atque in ruinam eversi. Adeo autem e coacervatis inibi ignitis rebus flamma convaluit, ut proximum usque oppidum in opposita fluminis ripa Schevanheim attigerit: lacrimabilis hinc inde hominum clades eaque maxima.

Americana litora procellae ac tempestates vastarunt. In Paraguay republica atrox ventorum turbo tres urbes protinus e solo convellit: incendia autem quae heic illic e ruinis ignitarum rerum collapsu accensis exarserunt, flante ventorum horrida vi, deflebilem operam complerunt. Contra Connecticut, in Massachussets nordicis regionibus, aquis inundantibus damna latissima parta sunt. Jacksonville tandem urbem, Tennessee in republica, incendio absumptam recentissimi nuncii docuerunt.

Tot autem tristia recoluisse satis sit, procretque laetiora artium omnium recensio, quae Glascuae, anglica in urbe, mox inaugurata est. Regio mandato ad festum, Fife ducissa accessit Kolningrove in hortis Scotorum pulcherrimis aedes novae erectae sunt: multitudo vias et hortos et silvam circum complevit. Ad meridiem, ducali foemina adveniente, hymnus ille Anglorum *God save the King* cives selecti vasto choro cecinerunt, deinde nobilis foemina ad auguralem visitationem processit. In frontem atque in latus quadringentis passibus aedes producuntur, exstantque ibi dicatae industribus artibus aulae, vel machinis completae, vel Russorum aut aliorum gentibus reservatae, iamque ad exhibita tot hominum opera admiranda ingentior in dies concursus civium advenarumque fit.

Urbana quoque his diebus aliquid dederunt in latino commentario memoria dignissimum. Ephebi, qui in Pontificio lyceo ad S. Apollinaris litteris dant operam, *Trinummus*, M. Acci Plauti fabulam, in suo quod iamdiu constitutum est theatro, ad Palatini clivum prope Velabrum, optime egerunt. Palliatae Romanae fabulae spectaculo ipsi adsuimus, neque assentatorum nota reprehendi volumus affirmantes nobis tunc temporis patrum more, florente adhuc Romana republica, visum vivere. De amplissimo inde consilio, ob gratissimam sumptam voluptatem, rectoribus atque ephebis ex animo gratulamur.

Viator.

VARIA

Insanienti restituta mens per singularem interpretationem.

Iginus vix latino rivulo imbutus, quemdam audierat hortantem, ut Evangelia legeret, ipsisque vitam, mores, mentemque accommodaret, non verbis sacri praeconis in templo oppiduli sermocinantis. Dedignans ea legere, quae passim in italicum translata idioma non summa fide venduntur, latinum sibi comparavit Evangeliorum librum, ut puriores ex ipso fonte biberet aquas. Initium Ioannis legens in ea verba incidit: « Omnia per ipsum (Verbum) facta sunt, et sine ipso factum est nihil », mox, puncto non bene impresso, legit « quod factum est ». Lectionem redintegrat, bis, terque, quaterque, et illud « nihil factum » clavo altius in mente claudicante legentis infigitur. — Nihil factum est! — secum dicebat: — Quid postea de eo? Quo perrexit? Ubi nunc moratur nihilum istud? Quid agit? Ita ne fugitivum oberrat exsulis agens casus?... Cur non tenuerunt? — Atque in hisce querelis ita haerebat, ut relictis rei familiaris negotiis, otio diffluens integros dies lamentosus, noctesque insomnis consumeret, medico, uxore, parocho, patre, consanguineis frustra suadere conantibus de inani sollicitudine, angore et cura dimittendis. Fortius et vehementius ille inclamare: — Quid factum est de illo miserrimo nihilo? Quo fugitivum, errabundum, extorre patria abivit? Ubi versatur? Proh me!, proh illud! infelicissimi ambo. — Quadragesimalis praeco redierat, et quia inter primores oppidi censu et genere Iginus erat, praeconem quamplures rogant, ut adeat dementem. Facetus hic, et non illiteratus, mehercule, vir, una cum parocho Igini domum petit, quem supplex, ubi dementem vidit, per Deum multis cepit rogare cum lacrimis, ut aliquid sibi de illo infelici « nihilo » diceret, et si Romae, ex Urbe namque concionaturus venerat, ulla notitia de « nihilo » ferretur, extemplo daret. Tunc gravis concionator: — Rem petis antiquam; iam enim, ex ipso sub libro, Ioannis tempore omnia de eo absoluta sunt. Librum afferte. — Affertur. — Apostoli piscantes *nihilum* rete ceperunt. Lege: « Totam noctem laborantes nihil cepimus ». — Iginus quasi expergisceretur, attamen pristinae adhuc aliquid dementiae retinens: — Et quid de eo fecerunt? — interrogat. Concionator extemplo quasi de re notissima dicens: — Miror te non recordari. « Comederunt assum igne cum lactucis agrestibus ». — Amens qui haec verba in prophetis Sabbati Sancti audierat, fidem integram asserenti dat, et repente prorsus resipiscens: — Tibi omnia — exclamat — o pater, fortunet Deus, qui me de moestissima, qua angebar, dementia liberasti! — Inde ruit in oscula et complexus cum praesentibus singulis de inexspectata sanatione gratulantibus. Haec nuperrime, lectores; quibus nomen gentis et finitimi oppiduli darem, nisi me timor laedendi famam hominis a scribendo terreret, cui aliquid dedecoris est a praeterita amentia.

*

Ioci.

Verdius cantorem mordens.

Hoc nuper ab homine novi, qui et oculatus et auritus (quaeso; ne characteres disponens: auritulus - scribat!) testis fuit. Quum Ioseph Verdi, quadraginta circiter abhinc annis, experimentis adstaret, quae circa musicum opus eius in theatro fiebant, cantor quidam tenuiore voce insignis bis et quater cantum deducens in quiddam non consonum voce incurrebat, Verdio non probante unquam, et ad initium iubente carmen redire. Ille indignans blasphemo ore in Deum canis nomen impegit. Pacifice magister summus: — Ne dicas — inquit — o cantor; hic namque nullum, praeter unum te, video et audio canem!

*

In cauda venenum.

Simon, in usuras incumbens totus, magnam opum vim congesserat, quae tamen a morte liberare non potuerunt. Haeredes amicum rogarunt, ut epigramma scriberet laudans sollertiam hominis qui divites haeredes fecerat, impondituri titulum sepulto. Callidus hic dedit, et sculptum in marmore est, veritatem argute una ostendens et abdens:

Hic situs est Simon. Parva ex re crevit in amplum, et
Mortuus est dives. Cetera, lector, habes.

Dicit enim de Epulone Evangelium: « Mortuus est dives,... et sepultus est in inferno ».

P. d. V.

EPISTOLARUM COMMERCIUM

Cl. v. H. Dos... – **Chioggino** – Facultas quam petiisti tunc solum conceditur quum in civitate ii non sint, qui iure suo ea utantur. Atqui istic sunt!

Cl. v. P. Gar.... – **Pezzanae ad Vercellas** – Aenigmatum an. IV, n. IV, solutiones serius ad me delatae sunt ut in commentario nomen tuum referre possem.

Cl. v. M. Gal.. – **Cavae** – Quod misisti carmen suo tempore edemus; non vero imaginem luce expressam, quae nitore caret.

Cl. v. R. Lom.... – **[illegible]** – Litterarum pericula a discipulis tuis tentata valde nobis probantur: at recensiones librorum, qui ad nos minime delati sint, edere nequimus. Scias insuper carmina summis laudibus viventem aliquem efferentia, ne assentatores videamur, a nobis reiici.

Cl. v. I. Mar.. – **Galatinae** – Ob humanissimas litteras gratias ago: scripta, eo modo quem tibi proposui ac tu ratum habuisti, exspectamus, atque illa etiam quibus ante vacabas.

Cl. v. I. So.. – **Iacae Regalis** – Accepisti ne longam epistolam?

Cl. v. M. Be... – **Portu Romatino** – In proximo numero nos tibi satisfacturos confidimus.

A secretis.

adfuerunt cuiusque ordinis incolarum ex operariorum sodalitiis ad iurisperitorum atque mercatorum. Praefuit Mizzi, Italus populi orator, quo invitante, patriae insulae nomen et lingua maximis plausibus iterum iterumque salutata sunt: deinde multitudo universa instructa acie Melitensis urbis vias, solemni pompa, clamans percurrit.

*

Londini insolitum fuit atque laetissimum catholicorum totius Anglici imperii viros nobilissimos, Episcopos, Purpuratos patres, optimates peculiari ritu ad Eduardum regem visitandum accessisse. Praeerat visitantibus Westmonasteriensis ipse Archiepiscopus, quem sequebantur omnes Anglicae insulae Antistites: erat et Norfolk dux, qui primus Angliae comes et dux vocatur, Ripon marchio, olim in Indiis praeses, ceterique nobilissimi viri, quibus se Romanam fidem [illegible] est. Rex visitantes humanissime excepit, [illegible] est sese gratissimum fovere [illegible] Angliae reipublicae [illegible] et privatim [illegible] pro rege atque pro patria impetrandum, despondditque se constantem operam daturum, ut pax et concordia inter omnes cives [illegible] floreat.

*

[illegible] convenerunt de numero militum, quos derelinquere satis sit ad suas res [illegible] tres centurias peditum sive [illegible] sive Tien-tsin in urbibus [illegible] in patriam redibunt. Interea vero [illegible] Sinensium [illegible] Sinensibus proposita est a nostris [illegible] solvenda tercenties centena millia libellarum sequat; dubium autem num Sinenses eam solvant.

*

Ex Transvaal quae postremo nunciantur haec sunt: Calvitiam prope urbem equitum Anglorum manum in hostium insidias incidisse; vicissim Middelburg ad locum Boerorum centuriam una cum armis sese in deditionem tradidisse. Idem accidit ad [illegible] quae una Boeris supererat [illegible] pulvere esse confractam, ne in hostium manus incideret. In regionibus quae septemtrionem aut orientem spectant quotidie novae adversationes fiunt. Boeris ferreis axibus stratas vias dirimentibus, qui cohortem cui Dennison tribunus praeerat captivam adduxerunt. Delarey autem dux cum magna legione per Hartebeestfontein loca vagare dicitur, quem contra Babington imperator profectus est. Nova legio autem postremis his diebus Southampton e portu conscensa navi in Africam transvehitur.

POPLICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS

LEGIBUS FERENDIS

In Anglia de augendo vectigali, quod carboni commutandi commercio impositum est, vehemens coram municipum legatis habita disceptatio: idem de expolitiore saccaro cautum est. Brodrik, bellicarum rerum administer, de instaurando exercitu fusam orationem habuit, ut imminentibus e Nili, ex Orange, ex Indi, ex Yang-tee fluminum ripis Angli periculis valide obsistant.

In Austria, qui christianum nomen et Christi legem oderunt legati graves tumultus in aula excitarunt: rogationem immo obtulerunt ut sodales e Societate Iesu ab Imperio expellerentur: Ferdinandum denique imperialis domus principem vituperare cum ausi essent, De Koerber, consilii praeses, ad silentium arrogantes coegit.

In Brasiliana republica Campos Salles praeses, novas sessiones inaugurans, visitationem suam ad Argentinae praesidem digno sermone commemoravit, ac de re pecuniaria optimas spes pandit.

In Chilena republica Erraruiz praeses ob infirmam valetudinem munus abdicavit: eius in locum Zanartu, alter a praeside, rempublicam moderabitur: novorum administrorum collegium, Rodriguez et ipso Zanartu praefectis, primum coivit.

In Germania de vinifero commercio rogatio expenditur: interea ex administrorum collegio Miquel, qui commerciis praeerat, munus dimisit: ei Moeller successit; sed et alia virorum nomina praedicantur, qui administrorum collegio adscribantur.

In Iaponia pariter principes rem publicam administrantes, quibus Ito marchio praeerat, solidali concilio munus suum deseruere.

In Italia apud populi legatos expensarum summa pro variis reipublicae muneribus officiisque ad examen revocatur. In Senatu, arrepta occasione ex contionibus seditiosis ac populariter hic illic concitatis, graves dictae sunt in *socialistas* orationes, et rei publicae moderatoribus commendatum est ut licentiam eorum cohiberent, ne plebem contra instituta et leges sollicitare illi possent.

In Scandia, ob discordias de novis munitionibus circa Suedorum fines constituendis, qui Norvegense regnum moderabantur suum imperium deposuere.

SCRIBA.

LIBRORUM RECENSIO

CORNELIO NIPOTE, La vita di T. Pomponio Attico, analizzata logicamente parola per parola dal dott. FRANCESCO CHIMINELLO. — Novocomi edidit Societas Pliniana anno MDCCCCI.

Artem ratiocinandi, non splendide futilem, sed veram solidamque grammatici potissimum docent, quos plerique e vulgo doctorum quasi paedagogos despiciunt atque contemnunt. Grammatici, inquam, quales ex penitiore investigatione antiquitatis ac litterarum progressa fert aetas, quorum disciplina iam apud excultas omnes nationes viget. Hi elementa propositionis enucleantes et sententiarum nexum atque verborum sedulo perpendentes efficiunt ut pueris nostris Tullii verba possint aptari: « cum minime videbamur, tum maxime philosophabamur ».

Rationalem hanc latini sermonis addiscendi viam munivit felicissime Franciscus Chiminellus, probe notus commentarii nostri lectoribus, sive ob editam grammaticam, sive ob exercitationes propositas; cuius utriusque operis facta in his paginis est iam mentio cum laude. Neque tamen vir egregius labori cessit, sed librum addidit, quum studiosis adolescentibus, tum praeceptoribus utilissimum. Vitam enim T. Pomponii Attici a Cornelio Nepote scriptam sic persequitur, ut singularum, quae ibi sunt, propositionum natura fiat perspicua tironibus. Idque etiam commoditatis habet novum volumen, quod Cornelianam narrationem exhibet, in usum discipulorum, a cetero libro adnotationum distinctam ac separabilem, eandemque litterarum forma ac nitore insignem.

Tot ac talibus fulta praesidiis nostra iuventus, si quid forte minus in latinitate consequi videatur, cuinam vitio vertat, nisi suae socordiae?

P. A.

ARNALDO COCCHI, Degli antichi reliquiari di S. Maria del Fiore e di S. Giovanni di Firenze. — Florentiae, ex off. Pellas, 1901.

Apud italos artifices magna fuit semper in aere, argento, auro caelandis peritia, magna laus. At veteres illi, sapientiores credo recentibus, certe pii magis, omnes solebant ingenii vires exserere in operibus tum concipiendis mente, tum perficiendis manu, quae Deo Optimo Maximo sacra, dicataque haberentur. Quid inde? Quasi divinae lucis immortalitatem adepti tum qui fecerunt, tum qui opus faciundum iusserunt, vivunt adhuc in iis, quae dolata reliquerunt, et nomen sibi perpetuum compararunt. Bene igitur de italica Pallade meritum reor scitum virum Arnaldum Cocchi, qui vetustas reliquiarum thecas, quotquot Florentia tum S. Mariae de Flore, tum S. Ioannis in templis asservat, egregio libro recensuerit, nomina opificum dederit, effigiemque singularum affabre praelo, luculenter verbis descripserit. Ita non modo liber aliquod archaeologicum est, sed insuper est aliquid optimum artificibus, qui inde habent et quod mirentur, et quod, siquid facturi tale sint, imitentur. Optime a sophismatibus ipercriticae cavit, at ne quid affirmasse temere videretur, singulas indicavit fontes, unde puram hausit undam doctrinae; quapropter in notis coruscant illa nomina celeberrimorum virorum, quibus praeteritum saeculum maxime floruit, nempe Ioannes B. De Rossi, Marianus Armellini, et reliqui; praeterea codices indicat, libros, et sexcenta huiusmodi enumerat, quibus magna fides est chartis, quas ipse exaravit. Idem stilo usus est perspicuo, litterarum formis apprime nitidis, charta pulcherrima, ita ut nihil optabilius et scrutanti res, et legenti. Illmo. ac rmo. episcopo Pesciensi Donato Velluti Zati dicavit opus, quod et eruditionem et diligentiam auctoris non mediocriter laudat, et Florentinae officinae Pellas, cui Cocchi successerunt et Ziti, mirifice refert industriam. Laudibus et ominibus utrumque prosequimur.

H. P.

AENIGMATA

a) Nescio mutari: recte seu lecta retrorsum
pinnigerum praesto remigium alitibus.

b) Nescio mutari: recte seu lecta retrorsum
summum thure colo Numen odorifero.

c) Nescio mutari: recte seu lecta retrorsum
squalida bestia sum; quaerere stercus amo.

d) Nescio mutari: recte seu lecta retrorsum
veste virente tego tempore veris agros.

e) Nescio mutari: recte seu lecta retrorsum
non cesso fauces urere saeva tuas.

FR. PALATA.

Ex sociis qui horum aenigmatum interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus sortitus gratis accipiet opus, cui titulus:

M. TULLI CICERONIS
ORATIO PRO T. ANNIO MILONE
Curante A. CINQUINI.

Aenigmata a. IV, n. VI proposita his respondent:

1) **Pugil-lar.** 2) **Rivus-Virus.**

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco; Fr. Xav. Reuss; Th. Vinas Sch. Piar, *Roma* - F. Arnori; Cam. Crespi, *Mediolano* - E. Burg, *Argentorato* - V. Starace; Fr. Altobelli S. J., *Neapoli* - Guil. Schenz, *Ratisbona* - I. Walter, *Neo Eboraco* - Car. Stegmüller, *Sabaria* - Alba Vannini, *Florentia* - Princ. Gordon, *Mancunio* - Ad. Huzà, *Grybovio* - Ad. Skrzypkowski, *Swinice* - Hild. Guepin, *S. Dominico de Silos, ad Burgos* - Abr. Morchio, *Genua* - Herm. Gini, *Taurinis aquis* - R. Pancaro, *Consentia Brut.* - G. P. Z., *Modoetia* - Ios. Crosatti, *Poiano ad Veronam* - I. Szymaijtis, *Opitoloki* - Aug. Mager, *Seccovio* - Societas philologica Mediolanensis - Aug. Roberge, *Chicotino* - Am. Robert, *Marieville, in Canada* - C. Brandt S. J., *Haphnia* - E. Schütt, *Suechtelena* - Valentinus ab Aletrio - D. Le Provost, *Brjocen* - Ver. Cariolato, *Vicentia* - P. Garrone, *Pezzana ad Vercellas* - Vict. Vila, *Palma in insula Maiorica* - H. Doswald, *Chicagine* - Alois. Cappelli, *Senis* - G. Maurer; I. Brill, *Bonna Ubiorum* - Fr. Sallares Sch. Piar., *Sabadello* - I. Gras Sch. Piar., *Modiliano*.

Sortitus est praemium

AD. SKRZYPKOWSKI,

ad quem missum est opus, cui titulus:

HERMANN KRUSEKOPF
QUAESTIONES SOPHOCLEAE

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE - Ex Officina Forzani et Socii.